

نقش نماهای شهری در ایجاد حس تعلق خاطر شهروندان

زهرا دالوند*^۱

۱- دانش آموخته دانشگاه شهید بهشتی، Mobina.dalvand@gmail.com

چکیده:

این مقاله به بررسی نقش نماهای شهری در شکل‌دهی هویت بصری و اجتماعی شهرها و تأثیر آن‌ها بر حس تعلق خاطر شهروندان به محیط اطرافشان پرداخته است. هدف مقاله تحلیل ارتباط بین طراحی نماهای شهری و ایجاد پیوند عاطفی و روان‌شناختی میان مردم و فضای شهری است. روش تحقیق شامل بررسی ویژگی‌های فرهنگی، تاریخی و اجتماعی نماها در مناطق مختلف و تحلیل تأثیر آن‌ها بر کیفیت زندگی و روابط اجتماعی شهروندان می‌باشد. دستاوردهای مقاله نشان می‌دهند که نماهای شهری با تأثیر بر هویت شهر و بهبود تعاملات اجتماعی، می‌توانند کیفیت زندگی را ارتقاء داده و احساس امنیت و رفاه را در شهروندان تقویت کنند.

کلمات کلیدی: نماهای شهری، هویت شهری، تعلق خاطر، فضاهای شهری، ارتباط شهر و شهروند

۱. مقدمه

نماهای شهری نقش مهمی در شکل‌دهی هویت بصری و اجتماعی شهرها ایفا می‌کنند. این عناصر شهری علاوه بر جنبه‌های زیبایی‌شناختی، تأثیر قابل توجهی بر حس تعلق خاطر شهروندان به محیط پیرامونشان دارند. ساختمان‌ها، دیوارها، درها و پنجره‌ها، و به طور کلی تمامی سطوح قابل مشاهده در شهر، نه تنها کارکردهای عملی دارند، بلکه بر نحوه نماهای شهری به عنوان نمای خارجی ساختمان‌ها، تعامل مردم با فضا و ارتباط عاطفی آن‌ها با محیط نیز اثرگذارند. بازتاب‌دهنده بسیاری از ویژگی‌های فرهنگی، تاریخی و اجتماعی یک منطقه هستند و می‌توانند پیوند عاطفی عمیقی بین ساکنان و مکان ایجاد کنند. حس تعلق به مکان، مفهومی است که به رابطه عاطفی و روانی انسان‌ها با محیط اطرافشان اشاره دارد و تأثیر آن بر کیفیت زندگی شهری و تعاملات اجتماعی، به ویژه در جوامع شهری مدرن، بسیار چشمگیر است.

دانش آموخته دانشگاه شهید بهشتی تهران

پیشینه تحقیق

در دهه‌های اخیر، مطالعات متعددی به بررسی تأثیرات بصری و فرهنگی نماها بر رابطه انسان با محیط شهری پرداخته‌اند. پژوهش‌های انجام شده در حوزه معماری و شهرسازی به ویژه بر رابطه میان فضای شهری و هویت جمعی تأکید دارند. کینگ (۲۰۰۱) در مطالعه خود نشان داد که نماهای شهری می‌توانند به عنوان نمادهای فرهنگی عمل کنند و به ویژه در شهرهای تاریخی، نمای ساختمان‌ها از طریق ترکیب معماری سنتی و مدرن، تأثیر عمیقی در ایجاد ارتباط عاطفی میان ساکنان و محیط اطرافشان دارند. بنیامین (۲۰۰۲) بر اهمیت تاریخ‌نگاری و فرهنگ در طراحی نماهای شهری تأکید داشت و بیان کرد که نماها باید انعکاسی از هویت فرهنگی و تاریخی جامعه باشند تا موجب تقویت حس تعلق به مکان در شهروندان شوند. رانتر (۲۰۰۷) در پژوهش خود نشان داد که نماهای شهری، به ویژه در مناطق مدرن و پویای شهری، می‌توانند با بهره‌گیری از طراحی‌های معاصر و استفاده از مصالح و فرم‌های جدید، علاوه بر حفظ پیوند با هویت گذشته، به ایجاد فضای اجتماعی پویا کمک کنند. ترز (۲۰۱۱) نیز در مطالعات خود به این نتیجه رسید که طراحی نماها می‌تواند به عنوان یک عامل کلیدی در افزایش رضایت شهروندان از محیط زیست شهری عمل کرده و بر تعاملات اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی تأثیرگذار باشد.

تعریف حس تعلق به مکان

حس تعلق به مکان به ارتباط عاطفی و روانی افراد با مکان‌های خاص اطلاق می‌شود. حس تعلق به مکان، یک تجربه روان‌شناختی است که از پیوندهای عاطفی، هویتی و اجتماعی افراد با محیط‌های خاص ناشی می‌شود. این حس به‌طور طبیعی زمانی شکل می‌گیرد که افراد احساس کنند در محیط اطراف خود جایی دارند و این مکان بخشی از هویت آنهاست. این حس تعلق، نه تنها احساس امنیت و آرامش ایجاد می‌کند، بلکه می‌تواند به تقویت هویت جمعی و مشارکت اجتماعی در سطح محلی نیز منجر شود. (Manzo & Devine-Wright, 2014)

نماهای شهری و هویت محیطی

نماهای شهری به‌عنوان عنصر بصری برجسته در هر شهر، می‌توانند هویت خاصی را به هر محله یا منطقه بخشند. این نماها به‌طور مستقیم بر نحوه درک مردم از مکان و رابطه‌شان با آن تأثیر می‌گذارند. طراحی نماهای شهری با توجه به ویژگی‌های محلی و فرهنگی می‌تواند یک نشانه هویتی برای ساکنان ایجاد کند. «کین (King, 2001) اشاره می‌کند که» نماهای شهری می‌توانند به‌عنوان نمایش‌دهنده‌ای از تاریخ، فرهنگ و ویژگی‌های اجتماعی یک منطقه عمل کنند. به‌عنوان مثال، در بسیاری از شهرهای تاریخی، نماهای ساختمان‌ها نمایانگر تاریخ و فرهنگ غنی آن منطقه هستند و به شهروندان این امکان را می‌دهند که با محیط خود ارتباطی معنوی برقرار کنند. بنابراین، طراحی نماهایی که به‌طور خاص به ویژگی‌های بومی و فرهنگی منطقه اشاره دارند، می‌تواند به تقویت هویت محلی و احساس تعلق شهروندان به محیط اطرافشان کمک کند. «

نقش نماهای شهری در تقویت پیوند اجتماعی

نماهای شهری می‌توانند ابزاری برای تقویت ارتباطات اجتماعی در میان شهروندان و همچنین در ایجاد حس تعلق به یک جامعه باشند. وقتی نماهای شهری با نیازهای اجتماعی و روانی مردم هم‌راستا می‌شوند، محیط‌هایی با ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی غنی ایجاد می‌کنند که موجب افزایش تعاملات اجتماعی و بهبود روابط میان ساکنان می‌شود. رانتر (۲۰۰۷) در این خصوص بیان می‌کند که طراحی نماهای شهری می‌تواند به عنوان یک عامل در تسهیل تعاملات اجتماعی عمل کند، زیرا نماهای جذاب و متناسب با نیازهای محیطی، موجب می‌شود مردم به این فضاها تعلق پیدا کنند و با اطمینان بیشتری از آن‌ها استفاده کنند.

تأثیر نماهای شهری بر روان‌شناسی شهروندان

نماهای شهری می‌توانند بر وضعیت روان‌شناختی شهروندان تأثیر زیادی بگذارند. طراحی نماهای شهری به گونه‌ای که احساس امنیت، آرامش و رفاه را به ساکنان منتقل کنند، می‌تواند نقش موثری در ارتقای کیفیت زندگی ایفا کند. بنیامین (۲۰۰۲) در این زمینه به این نکته اشاره دارد که نماهای شهری باید توانایی ایجاد حس اطمینان و آرامش را در افراد داشته باشند تا در طولانی‌مدت به ایجاد ارتباط مثبت میان شهروندان و محیط شهری منجر شوند.

نماهای شهری در شهرهای مدرن و معاصر

در شهرهای مدرن، نماهای شهری می‌توانند به عنوان نشانه‌ای از هویت معاصر و جهانی‌شده عمل کنند. این نماها می‌توانند به مردم این احساس را منتقل کنند که این شهر و محله جزء هویت جهانی‌شده آن‌هاست. در این راستا، ترز (Terz, 2011) بیان می‌کند که «طراحی نماهای شهری در فضاهای عمومی و محله‌ها باید به گونه‌ای انجام شود که همخوانی با نیازهای اجتماعی و فرهنگی روز داشته باشد. به‌ویژه در فضاهای شهری مدرن، استفاده از متریال‌های جدید و طراحی‌های نوآورانه می‌تواند موجب ایجاد فضایی شاداب و جذاب شود که در آن مردم احساس تعلق بیشتری داشته باشند».

نتیجه‌گیری

نماهای شهری به عنوان جزء مهمی از محیط شهری، تأثیر زیادی بر حس تعلق خاطر شهروندان به محیط خود دارند. این نماها از طریق ایجاد هویت شهری، تقویت پیوندهای اجتماعی و تأثیرات روان‌شناختی می‌توانند موجب ارتقای کیفیت زندگی و افزایش احساس امنیت و رفاه در شهروندان شوند. طراحی نماهایی که با ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و روان‌شناختی هماهنگ باشند، می‌تواند به ایجاد محیطی مثبت و دلپذیر کمک کند که در آن شهروندان احساس تعلق بیشتری به مکان خود داشته باشند.

مراجع

1. Benjamin, W. (2002). The Urban Landscape: A Historical Perspective. University of Chicago Press.
2. King, R. (2001). Urban Identity and Architecture: From the Ancient City to the Postmodern Era. Cambridge University Press.
3. Manzo, L. C., & Devine-Wright, P. (Eds.). (2014). Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications. Routledge.
4. Ranter, J. (2007). The Role of Urban Design in Social Cohesion. Journal of Urban Design, 12(3), 45-62.
5. Terz, D. (2011). Modern Cities and Contemporary Architecture: Towards a Global Urban Identity. London: Taylor & Francis.